ISSN 2082-0666

infos

BAS
BIURO ANALIZ SEJMOWYCH

nr 21(158) • 21 listopada 2013

zagadnienia społeczno-gospodarcze

W Polsce gospodarka nieoficjalna – obejmująca zarówno szarą strefę, jak i czarny rynek – szacowana jest na niemal 25% PKB. Kluczowym czynnikiem wpływającym na jej wielkość w państwie są decyzje podejmowane przez władze ustawodawcze, wykonawcze i sądownicze. Ważnym wyzwaniem dla władz jest eliminacja patologicznego czarnego rynku oraz przemyślane działania na rzecz ograniczania szarej strefy, a jednocześnie wykorzystania jej potencjału dla rozwoju oficjalnej gospodarki[1].

Friedrich Schneider, Konrad Raczkowski

Sfera nieoficjalna w gospodarce

DZIAŁALNOŚĆ NIELEGALNA A DZIAŁALNOŚĆ W SZAREJ STREFIE

Szara strefa gospodarki jest częścią gospodarki nieoficjalnej, która z kolei jest nieodłącznym elementem funkcjonowania każdej gospodarki narodowej. Gospodarka nieoficjalna (nieformalna), zwana także gospodarką cienia (co jest najlepszym jej synonimem), dzieli się na (wykres 1):
a) gospodarkę półlegalną, czyli tzw. szarą strefę,
b) gospodarkę całkowicie nielegalną, czyli tzw. czarny rynek.

Szara strefa gospodarki (gospodarka nieoficjalna, półlegalna) może być dla państwa zarówno czynnikiem pozytywnym, jak i zagrożeniem[2]. Ocena w tym względzie zależy od tego, czy zaangażowanie w taką działalność (zwykle związaną z optymalizacją podatkową z jednoczesnym uchylaniem się od opodatkowania) jest umotywowane rachunkiem nieograniczonych zysków i przewidywanych kosztów, czy też walką o utrzymanie zagrożonej firmy na rynku. Czarny rynek (gospodarka nieoficjalna całkowicie nielegalna) zaś, jako zjawisko z natury kryminalne, nie jest niczym innym niż zagrożeniem. Istnienie czarnego rynku hamuje lub utrudnia prowadzenie legalnej działalności i zagraża państwu jako organizacji.

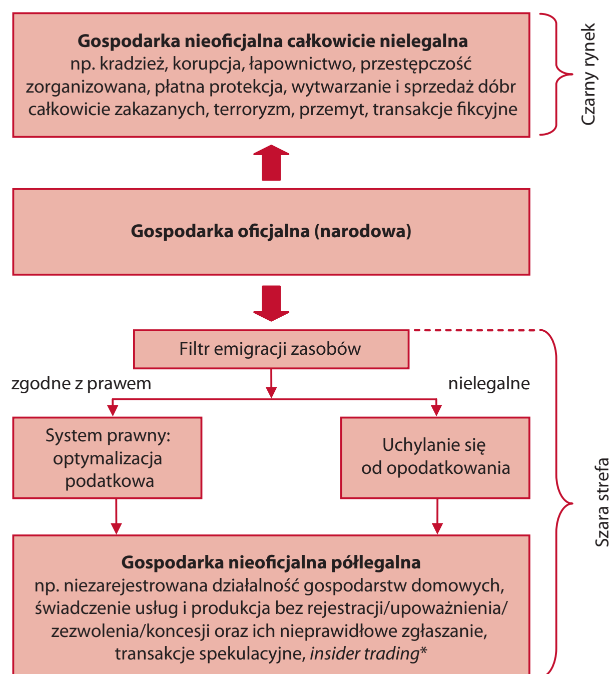
Osoby działające w półlegalnej gospodarce nieoficjalnej podejmują zazwyczaj jednocześnie dwa rodzaje czynności: zgodną z prawem optymalizację opodatkowania (unikanie opodatkowania) oraz niezgodne z prawem uchylanie się od płacenia podatków. O ile unikanie opodatkowania może, wyłącznie w kategoriach nominalnych, „nosić znamiona legalności", o tyle w rzeczywistości jest formą uchylania się od opodatkowania lub typowej przestępczości zorganizowanej (element gospodarki nieoficjalnej całkowicie nielegalnej). Są to pokrywające się obszary, które powiększają się lub kurczą w zależności od stopnia rygorystyczności systemu organizacyjno-prawnego państwa (filtr emigracji zasobów).

---

[1] Niniejszy artykuł jest streszczeniem wyników badań, których pełny opis został opublikowany w języku angielskim w: F. Schneider, K. Raczkowski, *Size and development of the shadow economy and of tax evasion within Poland and of its neighbouring countries from 2003 to 2013: some new facts* [w:] *The Economic Security of Business Transactions. Management in Business*, K. Raczkowski, F. Schneider (red.), Chartridge Books Oxford, Oxford 2013, s. 3–31.

[2] Szerzej na ten temat: K. Raczkowski, *Gospodarka nieoficjalna w systemie zarządzania państwem* [w:] *Zarządzanie – nowe perspektywy*, E. Gołębiowska, K. Raczkowski (red.), „Przedsiębiorczość i Zarządzanie, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk" 2013, t. XIV, z. 8, s. 347–363.

Wykres 1. Gospodarka nieoficjalna w całokształcie działalności gospodarczej w państwie

* *Insider trading* – wykorzystanie informacji niedostępnej dla ogółu w celu dokonania transakcji na papierach wartościowych własnych spółek przez osoby zatrudnione w danej spółce (insiders) albo posiadające uprzywilejowany dostęp do niej (brokerzy, audytorzy).

Źródło: K. Raczkowski, *Gospodarka nieoficjalna w systemie zarządzania państwem* [w:] *Zarządzanie – nowe perspektywy*, E. Gołębiowska, K. Raczkowski (red.), „Przedsiębiorczość i Zarządzanie. Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk" 2013, t. XIV, z. 8, s. 347–363.

WIELKOŚĆ I DYNAMIKA SFERY NIEOFICJALNEJ W GOSPODARKACH KRAJÓW UNII EUROPEJSKIEJ

Skalę gospodarki nieoficjalnej w krajach UE i jej zmiany[3] w latach 2003–2013 przedstawiono w tab. 1. Analizując w pierwszej kolejności wielkość i rozwój polskiej gospodarki nieoficjalnej, można stwierdzić, że w 2003 r. jej wartość stanowiła 27,7% oficjalnie ogłaszanego PKB, następnie jej udział zmniejszył się do 25,3% w 2008 r., po czym nieznacznie wzrósł do 25,9% w roku 2009, aby ponownie zmniejszyć się w 2013 r. do 23,8% (prognoza)[4]. W Niemczech analogiczny wskaźnik wynosił w 2003 r. 17,1%, następnie w roku 2008 obniżył się do 14,2%, wzrósł w 2009 r. do 14,6%, po czym ponownie obniżył się w 2013 r. do 13,0% (prognoza). W Czechach wartość gospodarki nieoficjalnej odpowiadała 19,5% PKB w 2003 r., następnie relacja ta zmniejszyła się w 2008 r. do 16,6%, zwiększyła do 16,9% w roku 2009 i znowu zmniejszyła w 2013 r. do 15,5% (prognoza). Przeciętna wartość gospodarki nieoficjalnej w 27 krajach UE stanowiła w 2003 r. 22,3% (oficjalnie ogłaszanego PKB), po czym proporcja ta zmniejszyła się do 19,2% w 2008 r., a następnie zwiększyła do 19,8% w 2009 r. i znów zmniejszyła w 2013 r. do 18,4%.

Analizując ostatnie dwa lata (2012 i 2013) i porównując je z rokiem 2008, zauważamy, że w większości krajów nastąpiło ponowne zmniejszenie rozmiarów i ograniczenie rozwoju gospodarki nieoficjalnej. Było to skutkiem wychodzenia ze światowego kryzysu gospodarczego i finansowego. Wyjaśnić tę sytuację można przede wszystkim tak: gdy oficjalna gospodarka przeżywa ożywienie i wzrost, ludzie mają słabszą motywację do podejmowania dodatkowej działalności w sferze nieoficjalnej i do osiągania dochodów „na czarno". Wyjątek stanowią jedynie Grecja i Hiszpania, w których recesja w gospodarce oficjalnej jest tak silna, że nawet ogranicza zapotrzebowanie na działalność w sferze nieoficjalnej z uwagi na poważny spadek dochodów mieszkańców tych krajów. Przewiduje się, że relacja wartości gospodarki nieoficjalnej do oficjalnego PKB w 2013 r. wyniesie 23,6% w Grecji i 18,6% w Hiszpanii, co oznacza spadek w stosunku roku poprzedniego odpowiednio o 0,4 i 0,6 pkt proc.

Ponadto w odniesieniu do wielkości gospodarki nieoficjalnej można zauważyć następujące zjawiska.

- Sfera nieoficjalna w gospodarce jest większa w nowych krajach członkowskich Unii Europejskiej, takich jak Bułgaria, Rumunia, Łotwa, Litwa i Polska, niż w krajach „starej" Unii Europejskiej, takich jak Austria, Francja, Holandia, Belgia czy Niemcy. Można zatem stwierdzić, że przesuwając się z zachodu na wschód, obserwujemy wzrost wielkości gospodarki nieoficjalnej.
- Podobne zjawisko w omawianym zakresie można zaobserwować, przesuwając się z północy na południe. Kraje Europy Południowej (np. Grecja, Włochy, Malta, Cypr) charakteryzują się większą i szybciej rozwijającą się sferą nieoficjalną w gospodarce niż kraje Europy Środkowej i Zachodniej (wspomniane już Austria czy Niemcy, ale też Czechy, Słowacja i Wielka Brytania).

PRZYCZYNY ROZWOJU GOSPODARKI NIEOFICJALNEJ

W tab. 2 pokazano przeciętny wpływ (wyrażony w wartościach względnych, czyli w procentach) czynników warunkujących wielkość gospodarki nieoficjalnej w 37 krajach wysoko rozwiniętych w latach 1999–2010. Z tabeli wynika, że w omawianym okresie największy przeciętny wpływ (14,6%) na gospodarkę nieoficjalną w tej grupie krajów wywierały takie czynniki, jak bezrobocie i samozatrudnienie. Kolejnymi pod względem wpływu czynnikami były moralność podatkowa (14,5%), wzrost PKB (14,3%) i wolność gospodarcza (14,2%). Sytuacja Polski kształtuje się pod tym względem nieco odmiennie. Największy wpływ na wielkość i dynamikę gospodarki nieoficjalnej wywierają samozatrudnienie (14,5%), podatki pośrednie, moralność podatkowa i wolność gospodarcza (14,4%).

Często wyrażany jest pogląd, że osoby samozatrudnione (tzn. prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą) mają największe możliwości działania w nieoficjalnej sferze gospodarczej i uchylania się od opodatkowania. Wpływ samozatrudnienia na gospodarkę nieoficjalną podlega w mniejszym stopniu lub tylko częściowo kontroli ze strony rządu i z punktu widzenia dobra ogólnego (*welfare*) może być oceniany niejednoznacznie. Rząd może wprowadzać deregulację gospodarki lub zachęcać obywateli, aby stali się „własnymi pracodawcami", ułatwiając tym samym podejmowanie samozatrudnienia, potencjalnie ograniczając bezrobocie i wnosząc pozytywny wkład w działalność zmierzającą do kontrolowania rozmiarów gospodarki nieoficjalnej. Niemniej działaniom takim powinno towarzyszyć

[3] Obliczenia wykonano z wykorzystaniem szacowania metodą wieloczynnikową MIMIC (Multiple Indicators and Multiple Courses), która uwzględnia wartości procentowe takich danych, jak: obciążenia podatkowe, zakres regulacji państwowych, bezrobocie, oraz wskaźników dotyczących zatrudnienia, przeciętnego czasu pracy, zmian wartości waluty itp. Przy szacowaniu metodą MIMIC uzyskuje się wyłącznie wartości względne i dlatego konieczne jest wykorzystanie także innych metod, jak np. uwzględnienie funkcji popytu na pieniądz, aby przekształcić uzyskane dane w wartości bezwzględne. Szczegółowe omówienie – zob. *Handbook on the Shadow Economy, Cheltenham* (UK), F. Schneider (ed.), Edward Elgar Publishing Company, 2011.

[4] Wartości dla roku 2013 są oparte na oficjalnych prognozach (PKB, bezrobocia itp.) tych krajów.

Tab. 1. Wielkość gospodarki nieoficjalnej w 27 krajach członkowskich UE w latach 2003–2013 (w % oficjalnego PKB)

Kraj/rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Austria	10,8	11	10,3	9,7	9,4	8,1	8,47	8,2	7,9	7,6	7,5
Belgia	21,4	20,7	20,1	19,2	18,3	17,5	17,8	17,4	17,1	16,8	16,4
Bułgaria	35,9	35,3	34,4	34	32,7	32,1	32,5	32,6	32,3	31,9	31,2
Cypr	28,7	28,3	28,1	27,9	26,5	26	26,5	26,2	26	25,6	25,2
Czechy	19,5	19,1	18,5	18,1	17	16,6	16,9	16,7	16,4	16,0	15,5
Dania	17,4	17,1	16,5	15,4	14,8	13,9	14,3	14	13,8	13,4	13,0
Estonia	30,7	30,8	30,2	29,6	29,5	29	29,6	29,3	28,6	28,2	27,6
Finlandia	17,6	17,2	16,6	15,3	14,5	13,8	14,2	14	13,7	13,3	13,0
Francja	14,7	14,3	13,8	12,4	11,8	11,1	11,6	11,3	11	10,8	9,9
Grecja	28,2	28,1	27,6	26,2	25,1	24,3	25	25,4	24,3	24,0	23,6
Hiszpania	22,2	21,9	21,3	20,2	19,3	18,4	19,5	19,4	19,2	19,2	18,6
Holandia	12,7	12,5	12	10,9	10,1	9,6	10,2	10	9,8	9,5	9,1
Irlandia	15,4	15,2	14,8	13,4	12,7	12,2	13,1	13	12,8	12,7	12,2
Litwa	32	31,7	31,1	30,6	29,7	29,1	29,6	29,7	29,0	28,5	28,0
Luksemburg	9,8	9,8	9,9	10	9,4	8,5	8,8	8,4	8,2	8,2	8,0
Łotwa	30,4	30	29,5	29	27,5	26,5	27,1	27,3	26,5	26,1	25,5
Malta	26,7	26,7	26,9	27,2	26,4	25,8	25,9	26	25,8	25,3	24,3
Niemcy	17,1	16,1	15,4	15	14,7	14,2	14,6	13,9	13,7	13,3	13,0
Polska	27,7	27,4	27,1	26,8	26	25,3	25,9	25,4	25	24,4	23,8
Portugalia	22,2	21,7	21,2	20,1	19,2	18,7	19,5	19,2	19,4	19,4	19,0
Rumunia	33,6	32,5	32,2	31,4	30,2	29,4	29,4	29,8	29,6	29,1	28,4
Słowacja	18,4	18,2	17,6	17,3	16,8	16	16,8	16,4	16	15,5	15,0
Słowenia	26,7	26,5	26	25,8	24,7	24	24,6	24,3	24,1	23,6	23,1
Szwecja	18,6	18,1	17,5	16,2	15,6	14,9	15,4	15	14,7	14,3	13,9
Węgry	25	24,7	24,5	24,4	23,7	23	23,5	23,3	22,8	22,5	22,1
Wielka Brytania	12,2	12,3	12	11,1	10,6	10,1	10,9	10,7	10,5	10,1	9,7
Włochy	26,1	25,2	24,4	23,2	22,3	21,4	22	21,8	21,2	21,6	21,1
Średnia nieważona dla 27 krajów	22,3	21,9	21,5	20,8	19,9	19,2	19,8	19,6	19,2	18,9	18,4

Źródło: obliczenia własne, grudzień 2012 r.

Tab. 2. Przeciętny względny wpływ zmiennych warunkujących istnienie sfery nieoficjalnej w gospodarkach 37 krajów wysoko rozwiniętych w latach 1999–2010 (w %)

Kraj	Przeciętna wielkość gospodarki nieoficjalnej	Podatek od osób fizycznych	Podatki pośrednie	Moralność podatkowa	Bezrobocie	Samozatrudnienie	Wzrost PKB	Wolność gospodarcza
Australia	13,8	12,4	13,4	14,1	18,1	15,8	13,2	13,0
Austria	9,8	12,4	14,6	14,1	11,8	16,8	15,9	14,4
Belgia	21,5	12,9	12,8	14,4	16,2	16,0	14,2	13,3
Bułgaria	34,6	14,9	13,5	14,8	14,8	14,2	13,7	14,2
Chile	19,4	16,1	14,1	14,1	14,2	12,9	14,4	14,3
Cypr	27,2	13,8	14,5	14,5	14,3	14,5	13,8	14,6
Czechy	17,6	15,1	16,0	14,0	11,5	13,1	14,3	15,9
Dania	17,3	10,8	13,1	14,7	18,2	15,6	14,4	13,2
Estonia	21,7	16,4	14,4	14,5	12,4	13,1	14,0	15,2
Finlandia	17,4	15,4	13,0	14,8	12,9	16,9	13,7	13,3
Francja	14,8	9,1	14,4	14,8	15,1	17,3	15,1	14,3
Grecja	27,0	10,3	16,2	14,5	10,4	18,7	14,3	15,5
Hiszpania	22,8	11,2	13,6	14,6	17,5	16,4	13,8	12,9
Holandia	13,2	14,6	13,6	14,0	16,1	13,7	14,2	13,8
Islandia	15,2	12,4	14,3	14,7	15,1	14,4	14,8	14,3
Kanada	15,6	12,7	14,9	14,9	18,4	11,7	13,8	13,6
Korea	26,3	13,3	14,4	14,9	13,3	14,6	15,3	14,2
Litwa	25,4	13,1	14,5	14,1	15,1	14,5	14,2	14,5
Luksemburg	9,6	14,7	14,3	14,2	13,0	14,9	14,5	14,3
Łotwa	22,2	14,6	14,3	13,9	15,1	14,6	13,3	14,2
Malta	27,3	14,3	14,3	15,1	14,3	14,3	13,4	14,3
Meksyk	30,0	14,3	13,7	14,5	14,4	14,2	14,9	13,9
Niemcy	15,7	16,6	13,2	15,0	13,0	12,8	15,2	14,2
Norwegia	18,6	14,1	13,8	14,2	14,1	14,5	15,4	13,9
Nowa Zelandia	12,2	14,6	14,2	14,2	15,2	14,3	13,2	14,2
Polska	26,4	14,1	14,4	14,4	14,2	14,5	14,1	14,4
Portugalia	22,7	12,5	14,1	14,9	14,2	14,4	15,9	14,1
Rumunia	32,2	15,5	14,2	13,9	14,2	14,1	14,0	14,2
Słowacja	17,5	15,0	14,7	14,7	14,4	14,4	12,0	14,8
Słowenia	25,2	14,4	14,3	14,4	14,8	14,4	13,2	14,4
Szwajcaria	8,3	13,8	13,0	15,7	13,4	14,4	14,8	14,8
Szwecja	18,6	14,9	14,3	14,6	13,3	14,2	14,2	14,5
Turcja	30,6	13,9	14,1	14,5	13,7	14,5	15,1	14,3
USA	8,7	13,9	14,1	13,7	14,9	14,4	15,0	14,1
Węgry	24,1	14,0	14,1	15,0	15,0	14,2	13,5	14,2
Wielka Brytania	12,5	13,6	14,0	14,3	18,1	12,4	13,7	14,0
Włochy	26,9	13,0	13,9	14,0	14,5	14,0	16,6	13,9
Średnia nieważona dla 37 krajów	20,3	13,8	14,1	14,5	14,6	14,6	14,3	14,2

Źródło: F. Schneider, A. Buehn, (2013, revised version), *Shadow Economies in Highly Developed OECD Countries: What are the Driving Forces?*, first published as IZA Discussion Paper No. 6891, Institute for the Study of Labour, University of Bonn, Bonn 2012.

wzmocnienie odpowiednich instytucji oraz podniesienie stanu moralności podatkowej w celu zmniejszenia prawdopodobieństwa tego, że osoby samozatrudnione przeniosą znaczną część działalności do sfery nieoficjalnej i na wielką skalę będą uchylały się od opodatkowania.

W tab. 3 zaprezentowano dane dotyczące wielkości i dynamiki zjawiska uchylania się od opodatkowania (w % PKB) w pięciu krajach, przy założeniu, że jedynym czynnikiem warunkującym uchylanie się od opodatkowania są podatki pośrednie. Analizując na wstępie wartości przeciętne dla wszystkich 37 krajów przedstawionych w tab. 2, można zauważyć tendencję – prawdziwą również w odniesieniu do poszczególnych państw – malejących rozmiarów zjawiska uchylania się od opodatkowania w latach 1999–2010. Przeciętnie w 37 krajach wysoko rozwiniętych uchylanie się od płacenia podatków miało wartość równą 2,0% PKB w roku 1999. Relacja ta ulegała stopniowemu zmniejszeniu do poziomu 1,4% i 1,5% oficjalnego PKB odpowiednio w 2009 i 2010 r. Rozpatrując sytuację w poszczególnych krajach, naj-

Tab. 3. Poziom i dynamika zjawiska uchylania się od opodatkowania (w % PKB) w Polsce i krajach z nią sąsiadujących jako rezultat podatków pośrednich

Kraj	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Przeciętnie
Czechy	2,0	1,8	1,8	1,8	1,9	1,8	1,7	1,6	1,4	1,2	1,2	1,3	1,6
Niemcy	1,3	1,2	1,2	1,2	1,3	1,2	1,2	1,1	1,0	0,9	0,9	1,0	1,1
Litwa	2,6	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3	2,2	2,0	2,0	1,9	1,7	2,0	2,2
Polska	2,5	2,4	2,4	2,4	2,5	2,4	2,3	2,2	2,0	1,8	1,7	1,8	2,2
Słowacja	2,0	1,9	1,8	1,9	1,9	1,8	1,7	1,6	1,5	1,3	1,2	1,4	1,7
Średnia w 37 krajach wysoko rozwiniętych	2,0	1,9	1,9	1,9	2,0	1,9	1,8	1,7	1,6	1,5	1,4	1,5	1,8

Źródło: jak w tab. 2 oraz obliczenia własne.

wyższy poziom uchylania się od opodatkowania (mierzony jako procent PKB) odnotowujemy na Litwie, gdzie w 1999 r. sięgało ono 2,6% i zmniejszyło się do 1,7% i 2,0% odpowiednio w 2009 i 2010 r. W całym omawianym okresie 1999–2010 średni poziom analizowanej relacji wyniósł 2,2%. Identyczny wskaźnik odnotowano w tym samym okresie w Polsce, która zajmowała drugie miejsce pod względem skali uchylania się od opodatkowania. W Polsce relacje te były następujące: 2,5% w roku 1999; 1,7% w roku 2009 i 1,8% w roku 2010. Trzeba jednak zauważyć, że w latach 2010–2013 przedsiębiorstwa w Polsce masowo stosowały optymalizację podatkową przybierającą postać uchylania się od opodatkowania przy równoczesnym występowaniu do urzędów skarbowych o zwrot podatku VAT z transakcji wewnątrzwspólnotowych, często o fikcyjnym charakterze.

PODSUMOWANIE I UWAGI KOŃCOWE

W opracowaniu przedstawiono wielkość i dynamikę rozwoju sfery nieoficjalnej oraz uchylania się od opodatkowania w Polsce i krajach z nią sąsiadujących (z wyjątkiem Ukrainy i Białorusi) w latach 2003–2010 na tle 37 krajów wysoko rozwiniętych. Przeciętna wielkość gospodarki nieoficjalnej w 27 krajach UE mierzona jako procent oficjalnego PKB wyniosła 18,4% w roku 2013 i zmniejszyła się w stosunku do roku 2003, w którym wyniosła 22,3%. Przeanalizowano także wpływ poszczególnych czynników warunkujących istnienie nieoficjalnej gospodarki w 37 krajach wysoko rozwiniętych. Największy wpływ miały w tym zakresie: bezrobocie i samozatrudnienie (14,6%), a następnie moralność podatkowa (14,5%) oraz wzrost PKB (14,3%). Skala zjawiska uchylania się od opodatkowania (jako skutek podatków pośrednich oraz prowadzenia jednoosobowej działalności gospodarczej) wyrażała się przeciętnym wskaźnikiem 4,2% (oficjalnego PKB) w Polsce, 1,9% w Niemczech i 2,9% w Czechach. Z przedstawionych danych można wysnuć konkretne wnioski dotyczące kształtowania się polityki w omawianym zakresie.

- Ograniczenie rozmiarów gospodarki nieoficjalnej może zostać osiągnięte przez rozmaite formy oddziaływania rządów. Podstawowym wyzwaniem pozostaje przekształcenie nieoficjalnej działalności gospodarczej w oficjalną w taki sposób, że dobra wytwarzane i usługi świadczone w sferze nieoficjalnej będą produkowane i wykonywane w sferze oficjalnej. Tylko wówczas rząd może uzyskać dodatkowe wpływy z podatków i składek na ubezpieczenie społeczne i transferować wartość dodaną z gospodarki nieoficjalnej do gospodarki oficjalnej.
- Do podstawowych czynników warunkujących rozwój sfery nieoficjalnej w gospodarce zalicza się podatki pośrednie, samozatrudnienie i bezrobocie. Dlatego ograniczenie wielkości tej sfery zależy od prowadzenia skutecznej polityki w odniesieniu do tych dziedzin.
- Istotne znaczenie ma likwidacja rajów podatkowych, które stanowią obecnie narzędzie uchylania się od opodatkowania w handlu detalicznym i hurtowym dzięki skomplikowanemu systemowi unikania opodatkowania. Zadanie to wydaje się trudne do realizacji nawet w długim okresie z uwagi na rosnącą liczbę beneficjentów, którzy mają możliwości utrudniania wprowadzania politycznych i organizacyjnych środków zaradczych za pomocą zgromadzonego kapitału.
- Najważniejszym celem prowadzonych działań może być zwalczanie uchylania się od płacenia podatku VAT. Sukces w tej dziedzinie będzie możliwy do osiągnięcia, jeżeli wszystkie państwa członkowskie UE podejmą walkę z oszustwami podatkowymi, wprowadzając zmiany w systemie podatku VAT w celu zwiększenia jego efektywności poprzez użycie jasnych reguł i ograniczenie stosowania zwolnień podatkowych. Brak wspólnej polityki fiskalnej uniemożliwia m.in. harmonizację stawek opodatkowania. Z tego względu kraje UE o najwyższym poziomie stawek opodatkowania powinny spodziewać się zwiększonego ryzyka wystąpienia przypadków oszustw polegających na wyłudzeniu zwrotu podatku za pomocą rozmaitych fikcyjnych transakcji prowadzonych przez spółki buforowe w handlu wewnątrzwspólnotowym. Zjawisko to może prowadzić do wyeliminowania z rynku uczciwych przedsiębiorców, którzy nie będą w stanie konkurować cenowo z firmami dopuszczającymi się oszustwa. Straty dla budżetu spowodowane rosnącą dziurą budżetową, wynikającą z wypłaty zwrotu nienależnego podatku, będą zwiększały deficyt (a zatem i dług publiczny) i mogą przynieść w efekcie ograniczenie poziomu wydatków publicznych w następnym roku podatkowym, co z kolei może wpływać na kształtowanie się stopy wzrostu gospodarczego.

Prof. dr hab., Dr.h.c.mult. Friedrich Schneider – prof. na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Keplera w Linzu (Austria).
Dr hab. Konrad Raczkowski – prof. nadzw. w Instytucie Ekonomicznym Społecznej Akademii Nauk, Wydział Zamiejscowy w Warszawie.

BIURO ANALIZ SEJMOWYCH

Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu służy eksperckim wsparciem posłom i organom Sejmu.
Wydaje m.in.: „Infos", „Studia BAS", „Zeszyty Prawnicze BAS", „Przed pierwszym czytaniem".
„Infos" – w zwięzłej formie podejmuje aktualne zagadnienia istotne dla polskiego społeczeństwa i gospodarki.

Wydawca: Wydawnictwo Sejmowe dla Biura Analiz Sejmowych
ul. Zagórna 3, 00-441 Warszawa, tel. 22 694 17 27, faks 22 694 10 05, www.bas.sejm.gov.pl

Projekt graficzny: Bogdan Żukowski

Redakcja: Jolanta Adamiec, Jakub Borawski (redaktor naczelny), Ewelina Gierach, Mirosław Gwiazdowicz, Justyna Osiecka-Chojnacka, Albert Pol, Łukasz Żołądek (sekretarz redakcji)

Kontakt: tel. 22 694 18 17, 22 694 17 53, e-mail: lukasz.zoladek@sejm.gov.pl